

THỰC TRẠNG VỀ THANH TRA NỘI BỘ TẠI CÁC CƠ SỞ GIÁO DỤC ĐẠI HỌC TRONG BỐI CẢNH TỰ CHỦ ĐẠI HỌC Ở VIỆT NAM HIỆN NAY VÀ MỘT SỐ KIẾN NGHỊ

NGUYỄN MẠNH HÙNG

Khoa Luật Hành chính, Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh
Department of Administrative Law, Ho Chi Minh City University of law
Email: nmhung@hcmulaw.edu.vn

VÕ TẤN ĐÀO

Khoa Luật Hành chính, Trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh
Department of Administrative Law, Ho Chi Minh City University of law
Email: vtdao@hcmulaw.edu.vn

Tóm tắt

Thanh tra nội bộ đóng vai trò quan trọng trong việc giám sát, kiểm soát các vấn đề nội bộ, đảm bảo tính minh bạch và nâng cao trách nhiệm giải trình của các cơ sở giáo dục đại học. Thông qua việc bình luận các quy định hiện hành, nhóm tác giả đề xuất cải cách các quy định liên quan để hoạt động thanh tra nội bộ ở các cơ sở giáo dục đại học có trọng tâm, trọng điểm và hiệu quả hơn.

Từ khóa: tự chủ đại học, giáo dục, thanh tra nội bộ

Abstract

Internal inspection plays a crucial role in monitoring and overseeing internal issues, ensuring transparency, and enhancing the accountability of higher education institutions. By analyzing current regulations, the authors offer suggestions to improve relevant policies, making internal inspection activities in higher education institutions more focused, targeted, and effective.

Keywords: university autonomy, education, internal inspection

DOI: <https://doi.org/10.70236/tckhplvn.197>

Ngày nhận bài: 13/9/2024

Ngày duyệt đăng: 14/11/2024

1. Vai trò của thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học trong bối cảnh tự chủ đại học ở Việt Nam hiện nay

Trên thế giới, khái niệm “tự chủ đại học” (*university autonomy*) đề cập xu hướng phát huy truyền thống tự do học thuật và giảm dần sự kiểm soát trực tiếp của các cơ quan công quyền đối với trường đại học. “Tự chủ, đặc biệt, được coi là một giải pháp toàn diện để tăng cường trách nhiệm giải trình, khả năng thích ứng và cải thiện hiệu quả hoạt động của các cơ quan cấp dưới”.¹ Từ góc độ này, “tự chủ đại học là quyền tự do của thể chế đại học trong việc ra quyết định và thực thi các quyết định đối với các hoạt động nội bộ của đại học mà không có sự kiểm soát hay can thiệp của nhà nước và bất kỳ sự ảnh hưởng nào nếu có của nhà nước cũng đều phải dựa trên cơ sở pháp luật”.² Tự chủ ở đại học có thể hiểu là việc “tạo ra cơ chế để cơ sở giáo dục đại học, trong khuôn khổ pháp luật nhà nước, được chủ động trong tổ chức thực hiện và quyết định các nội dung về học thuật, tổ

¹ Patrick Wilhelm Painsi, Karl-Heinz Leitner, Robert Rybnicek, “The impact of institutional autonomy on higher education institutions in Europe”, *Science and Public Policy*, 2024, tr. 01.

² Lê Ngọc Hùng, “Tự chủ đại học: Khái niệm và chính sách giáo dục ở Việt Nam”, *Tạp chí Cộng sản*, <https://www.tapchicongsan.org.vn/web/guest/ngghien-cu/-/2018/54388/tu-chu-dai-hoc-khai-niem-va-chinh-sach-giao-duc-o-viet-nam.aspx/>, truy cập ngày 21/11/2023.

chức bộ máy, nhân sự và tài chính”.³

Ở Việt Nam, tự chủ đại học là thuật ngữ mặc dù chưa được giải thích rõ ràng về mặt pháp lý nhưng đã được đề cập gián tiếp thông qua quy định về quyền tự chủ tại cơ sở giáo dục đại học theo quy định khoản 1 Điều 1 Luật số 34/2018/QH14 Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Giáo dục đại học năm 2012. Theo đó, quyền tự chủ cho phép cơ sở giáo dục đại học tự xác định mục tiêu và lựa chọn cách thức thực hiện mục tiêu; tự quyết định và có trách nhiệm giải trình về hoạt động chuyên môn, học thuật, tổ chức, nhân sự, tài chính, tài sản và hoạt động khác trên cơ sở quy định của pháp luật và năng lực của cơ sở giáo dục đại học. Để thực hiện quyền tự chủ, các cơ sở giáo dục đại học phải đáp ứng hàng loạt điều kiện theo quy định tại khoản 17 Điều 1 Luật số 34/2018/QH14 Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Giáo dục đại học năm 2012. Khi đạt đủ các tiêu chuẩn để tự chủ, các cơ sở giáo dục đại học được quyền tự chủ trong các vấn đề như học thuật, hoạt động chuyên môn; tổ chức và nhân sự; tài chính và tài sản. Khi hoàn thành được mục tiêu tự chủ, các cơ sở giáo dục được phân cấp, phân quyền một cách mạnh mẽ gắn với việc tự chịu trách nhiệm, giải trình trước xã hội về hoạt động của mình và về chất lượng của cơ sở giáo dục.

Trong thời gian vừa qua, việc thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn được pháp luật ghi nhận cũng như quyền tự chủ đại học mang lại nhiều kết quả khả quan đáng được đánh giá như một sự tiến bộ trong tiến trình đổi mới giáo dục, mang lại rất nhiều cơ hội để các cơ sở giáo dục đại học không ngừng đổi mới, nâng cao, cải tiến chất lượng và vươn mình ra thế giới. Nhưng điều đó cũng kéo theo những hệ lụy tiêu cực. Các nguy cơ sai phạm và sai phạm vẫn diễn ra tại các cơ sở giáo dục đại học không chỉ trong các trụ cột về quyền tự quyết của tự chủ đại học mà còn nhiều vấn đề khác về bộ máy, nhân sự, liêm chính học thuật cũng như việc thực thi nhiệm vụ, quyền hạn của các cơ sở giáo dục đại học. Vì lẽ đó, đi liền với việc quyền tự quyết của các cơ sở giáo dục đại học trở nên mạnh mẽ và thực chất hơn, bản thân các cơ sở giáo dục đại học cần có các thiết chế đủ mạnh để kiểm soát, giảm thiểu các nguy cơ tiêu cực có thể xảy ra trong việc tự chủ cũng như việc thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn của chính các cơ sở giáo dục đại học, qua đó tăng cường tính minh bạch, thực hiện việc tự chủ đại học thực chất, đúng nghĩa và đặc biệt là tăng cường khả năng tự chịu trách nhiệm và giải trình trước xã hội về tổ chức, hoạt động và chất lượng của cơ sở giáo dục đại học. Trong bối cảnh đầy thách thức của tự chủ đại học và nhu cầu đó, thiết chế thanh tra nội bộ là một công cụ đắc lực và hữu hiệu, tất yếu tại các cơ sở giáo dục đại học nói chung và nhất là các cơ sở giáo dục đại học công lập nói riêng để kiểm soát chính nội tại các cơ sở giáo dục đại học, bảo đảm nó đi theo đúng hướng của tự chủ đại học và phù hợp với quy định của pháp luật về tổ chức và hoạt động của cơ sở giáo dục đại học.

3 Bùi Anh Tuấn, Võ Hoàng Nam, Cao Đình Kiên, “Quá trình tự chủ đại học tại Việt Nam: Từ nhận thức đến thực tiễn”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, số 326, 2023, tr. 49.

Thanh tra nội bộ là thiết chế đã được luật định và được công nhận vai trò nhất định trong các cơ sở giáo dục đại học tại nhiều văn bản khác nhau:

- Khoản 2 Điều 115 Luật Thanh tra năm 2022 xác định, căn cứ vào quy định của Luật Thanh tra và quy định khác của pháp luật có liên quan, “trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, đơn vị sự nghiệp công lập thành lập tổ chức thanh tra nội bộ hoặc bố trí cán bộ làm công tác thanh tra nội bộ theo quy định của Chính phủ để giúp Thủ trưởng cơ quan, đơn vị thực hiện công tác thanh tra trong phạm vi quản lý của mình. Thủ trưởng cơ quan, đơn vị có trách nhiệm tổ chức và chỉ đạo hoạt động thanh tra nội bộ trong cơ quan, đơn vị mình”.

- Điều 66, Điều 67 Nghị định số 43/2023/NĐ-CP ngày 30/6/2023 của Chính phủ Quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Thanh tra (Nghị định số 43/2023/NĐ-CP) có nêu “Thủ trưởng đơn vị sự nghiệp công lập tổ chức việc thanh tra nội bộ để tăng cường công tác quản lý, bảo đảm việc chấp hành chính sách, pháp luật, việc thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn được giao đối với cơ quan tổ chức, cá nhân thuộc phạm vi quản lý của đơn vị sự nghiệp công lập”. “Thủ trưởng đơn vị sự nghiệp công lập trực tiếp chỉ đạo hoạt động thanh tra nội bộ; trong phạm vi nhiệm vụ, quyền hạn của mình, ban hành quy định về quy trình thanh tra nội bộ, kế hoạch thanh tra hàng năm khi xét thấy cần thiết, bảo đảm phù hợp với quy định của pháp luật về thanh tra”.

- Hiện tại, văn bản quy phạm pháp luật quy định chi tiết và rõ nét nhất về thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học là Thông tư số 51/2012/TT-BGDĐT ngày 18/12/2012 của Bộ Giáo dục và Đào tạo Quy định về tổ chức và hoạt động thanh tra của cơ sở giáo dục đại học, trường trung cấp chuyên nghiệp (Thông tư số 51/2012/TT-BGDĐT). Điều 2, Điều 4 của Thông tư này đã đề cập rõ vị trí và chức năng cũng như nội dung hoạt động của thanh tra nội bộ.

Với vị trí pháp lý và chức năng như trên, thanh tra nội bộ có tầm quan trọng nhất định trong thể chế đại học, bảo đảm công tác quản lý, việc chấp hành chính sách, pháp luật, việc thực hiện nhiệm vụ, quyền hạn được giao đối với cơ quan tổ chức, cá nhân thuộc phạm vi quản lý của các cơ sở giáo dục đại học, “giúp bảo đảm trật tự, kỷ cương, nề nếp trong việc thực hiện các nhiệm vụ”. Các quy định trên cơ bản đã tạo lập được một khung pháp lý để các cơ sở giáo dục đại học bước đầu thiết kế thanh tra nội bộ trong đơn vị của mình và tiến hành hoạt động dựa trên các văn bản pháp lý cũng như quy chế nội bộ của từng cơ sở giáo dục đại học.⁴

2. Thực trạng về thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học trong bối cảnh tự chủ đại học ở Việt Nam hiện nay và một số kiến nghị

2.1. Thực trạng về thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học trong bối cảnh tự chủ đại học ở Việt Nam hiện nay

⁴ University of Western Ontario, “Internal inspection program JOHSC guidelines”, *Western University*, https://www.uwo.ca/hr/form_doc/health_safety/doc/procedures/internal_inspection_program.pdf, truy cập ngày 08/01/2025.

Mặc dù được đánh giá là một hoạt động có vai trò quan trọng đối với các cơ sở giáo dục đại học, trong thời gian vừa qua, hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học vẫn còn những tồn tại, hạn chế nhất định.

Thứ nhất, mặc dù quy định về thanh tra nội bộ đã được đề cập khá chi tiết trong Thông tư số 51/2012/TT-BGDĐT, song văn bản này chỉ mới quy định chủ yếu về vị trí, chức năng, nội dung, nhiệm vụ, quyền hạn của thanh tra nội bộ mà thiếu hụt các quy định về thẩm quyền, trình tự, thủ tục để tiến hành thanh tra nội bộ trên thực tế. Do vậy, nguyên tắc là sẽ quay trở lại áp dụng quy định của Luật Thanh tra năm 2010 và nay là Luật Thanh tra năm 2022 để xác định những vấn đề này. Tuy vậy, bản chất vốn dĩ của Luật Thanh tra là điều chỉnh chủ yếu về hoạt động thanh tra nhà nước hơn là hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học nên dẫn đến việc xác định thẩm quyền, trình tự, thủ tục tiến hành hoạt động thanh tra nội bộ trên thực tế còn gặp nhiều khó khăn, lúng túng. Mặt khác, các cơ sở giáo dục đại học rất khác nhau về quy mô và tính chất hoạt động, đặc trưng của các cơ sở giáo dục cũng có sự khác biệt nên việc vận dụng quy định của Luật Thanh tra vào hoạt động thanh tra nội bộ trở nên khiên cưỡng và khó áp dụng. Vì thế, việc tiến hành hoạt động thanh tra nội bộ hiện nay tại các cơ sở giáo dục được thực hiện chưa dựa trên một khung pháp lý đủ vững chắc thống nhất và đồng bộ. Có thể nói công tác này được xem là “vừa đi vừa tìm đường” nhằm bảo đảm tính hợp pháp của hoạt động thanh tra nội bộ trên thực tế. Thời gian qua, nhiều cơ sở giáo dục đại học đã ban hành các quy chế nội bộ về tổ chức và hoạt động thanh tra nội bộ, song, vì các văn bản này chỉ có giá trị nội tại nên không có định hướng chung, không được áp dụng thống nhất, dẫn đến hoạt động thanh tra nội bộ mang đậm dấu ấn của từng cơ sở giáo dục đại học với các quy chế nội bộ về tổ chức và hoạt động riêng của từng đơn vị.

Thứ hai, khung pháp lý về hoạt động tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực trong hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học cũng chưa được quy định chi tiết và đặc thù đối với ngành giáo dục. Điều này dẫn đến hoạt động tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, các cơ sở giáo dục đại học thường phải dựa vào các đạo luật chuyên ngành như Luật Tiếp công dân năm 2013, Luật Khiếu nại năm 2011, Luật Tố cáo năm 2018, Luật Phòng, chống tham nhũng năm 2018 để tiến hành. Tuy nhiên, nếu áp dụng các văn bản này vào hoạt động của thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học thì còn gặp những khó khăn nhất định vì chưa phù hợp với đặc thù của các cơ sở giáo dục đại học. Bởi lẽ các văn bản này chủ yếu phù hợp với hoạt động quản lý của các chủ thể quản lý nhà nước hơn là các cơ sở giáo dục đại học, đặc biệt là đối với các cơ sở giáo dục đại học ngoài công lập. Mặt khác, nhiều đơn vị xây dựng quy chế nội bộ riêng dựa trên tinh thần của các đạo

luật trên để tiến hành hoạt động tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực nhưng vẫn gặp khó khăn trên thực tế về căn cứ pháp lý, cũng như thẩm quyền, trình tự, thủ tục tiến hành.

Thứ ba, nội dung của thanh tra nội bộ có nội hàm và phạm vi rất rộng lớn, khối lượng công việc đúng nghĩa của hoạt động thanh tra nội bộ hết sức đồ sộ và quy mô. Theo quy định tại Điều 2, Điều 4 Thông tư số 51/2012/TT-BGDĐT thì thanh tra nội bộ phải đảm đương rất nhiều công việc như phát hiện sơ hở trong cơ chế quản lý của trường; phòng ngừa, phát hiện hành vi vi phạm pháp luật, nội quy, quy chế của trường; giúp đơn vị, tổ chức, cá nhân trong trường thực hiện chính sách pháp luật về giáo dục và chính sách, pháp luật liên quan; giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng trong phạm vi chức năng, nhiệm vụ của trường theo quy định của pháp luật. Như vậy, có thể nói từ việc thanh tra đối với công tác tuyển sinh, mở ngành, duy trì điều kiện mở ngành; tổ chức thi kết thúc học phần, quản lý, cấp phát văn bằng, chứng chỉ; việc học và giảng dạy tại cơ sở giáo dục đại học; việc tuyển dụng nhân sự, đào tạo, quản lý tài chính, tài sản công, mua sắm trang thiết bị, đấu thầu... đến việc tiếp công dân, tham mưu giải quyết khiếu nại, tố cáo, xác minh việc kê khai tài sản, thu nhập với các trường hợp phải kê khai tài sản, thu nhập trong đơn vị... đều có vai trò của thanh tra nội bộ. Điều này là một trở ngại không nhỏ đối với những người làm công tác thanh tra nội bộ khi khối lượng công việc quá lớn, tính chất công việc phức tạp với sự đa dạng, đa ngành cùng nhiều kiến thức pháp lý khác nhau cần phải nắm khi thực hiện hoạt động thanh tra nội bộ. Trong khi đó, thực tiễn hiện nay cho thấy số lượng nhân sự làm công tác thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học khá hạn chế, bình quân chỉ từ 2 đến 5 nhân sự, “số lượng biên chế viên chức cho hoạt động thanh tra như hiện nay, theo đánh giá của Thanh tra Bộ GD&ĐT là khó đáp ứng được yêu cầu thực tế triển khai nhiệm vụ thanh tra”.⁵ Với số lượng nhân sự như trên, từng người làm công tác thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục phải am tường và hiểu rõ một lúc rất nhiều quy định pháp luật khác nhau của pháp luật về thanh tra, về giáo dục, pháp luật về tiếp công dân, khiếu nại, tố cáo, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực, pháp luật về viên chức, xử lý kỷ luật viên chức, quy định về quy chế tuyển sinh, quy định về đấu thầu, mua sắm trang thiết bị... Trong khi đó, nhân sự làm công tác thanh tra nội bộ chủ yếu vừa làm thực tiễn vừa nghiên cứu, thậm chí có nơi còn kiêm nhiệm vừa làm giảng viên vừa làm công tác thanh tra nội bộ hoặc được điều động từ viên chức ở các phòng, ban khác đến đảm nhận công tác thanh tra nội bộ.⁶ Không những

5 Trung tâm Truyền thông giáo dục, “Hội nghị Công tác thanh tra nội bộ các cơ sở giáo dục đại học”, *Trang điện tử Bộ Giáo dục và đào tạo*, <https://moet.gov.vn/giaoducquocdan/thanh-tra/Pages/tin-tuc.aspx?ItemID=7121>, truy cập ngày 21/11/2023.

6 Nguyễn Văn Thư, Trần Đình Long, “Nghiên cứu triển khai hoạt động thanh tra nội bộ tại Trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Khoa học giao thông vận tải*, số 11, 2015, tr. 13.

vậy, bên cạnh việc mỏng về nhân sự cùng với tính chất công việc phức tạp, rộng lớn thì “việc bồi dưỡng nghiệp vụ cho đội ngũ cán bộ làm công tác thanh tra chưa được chú trọng nên ảnh hưởng đến hiệu quả của các cuộc thanh tra”⁷ trong thời gian qua. Những thách thức về con người và tính chất công việc là một rào cản không nhỏ đến tính hiệu lực, hiệu quả của hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học trên thực tế hiện nay.

Thứ tư, chế độ, chính sách đãi ngộ đối với người làm công tác thanh tra nội bộ hiện nay phụ thuộc rất lớn vào quy chế chi tiêu nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học. Theo quy định của Luật Thanh tra năm 2010 và năm 2022, những người làm công tác thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học không được xác định là thanh tra viên nên không được hưởng phụ cấp ngành thanh tra, cũng không phải là người được giao thực hiện nhiệm vụ thanh tra chuyên ngành⁸ nên không được hưởng phụ cấp công vụ như công chức. Vì vậy, tầm nhìn, quan điểm của người đứng đầu các cơ sở giáo dục đại học về công tác thanh tra nội bộ dẫn đến chế độ, chính sách đãi ngộ với những người làm công tác thanh tra nội bộ cũng có sự khác nhau trong từng cơ sở giáo dục đại học. Ở một số cơ sở giáo dục đại học, những người làm công tác thanh tra nội bộ hưởng các đãi ngộ phù hợp với tính chất công việc mang tính đa dạng và phức tạp. Ngược lại, nếu không nhận được sự quan tâm của người đứng đầu, chế độ đãi ngộ đối với người làm công tác thanh tra nội bộ không được tốt và vì vậy hoạt động thanh tra nội bộ ở nhiều đơn vị cũng tỏ ra mờ nhạt, hình thức do không thu hút được nhân sự và động lực để tiến hành hoạt động thanh tra.

Thứ năm, hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học chưa nhận được sự hỗ trợ, đồng thuận của các đối tượng thanh tra, những người làm việc trong các cơ sở giáo dục đại học. Một mặt, người làm công tác thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học không được định danh là thanh tra viên, người được giao thực hiện nhiệm vụ thanh tra chuyên ngành nên không có các nhiệm vụ, quyền hạn tương ứng như thanh tra viên, người được giao thực hiện nhiệm vụ thanh tra chuyên ngành theo quy định tại Điều 81, Điều 82, Điều 37 Luật Thanh tra năm 2022. Vì thế, trong quá trình tiến hành hoạt động thanh tra nội bộ, các chủ thể thanh tra nội bộ gặp nhiều trường hợp không nhận được sự hỗ trợ, hợp tác của đối tượng thanh tra, các chủ thể có liên quan, dẫn đến hoạt động thanh tra nội bộ trở nên chậm trễ, không có tính quyền uy trong hoạt động của mình nên người làm thanh tra nội bộ thường phải phụ thuộc vào sự thiện chí, hợp tác của các chủ thể có liên quan. Điều này làm giảm tính hiệu lực và hiệu quả của hoạt động thanh tra nội bộ trên thực tế, dẫn đến các kế hoạch thanh tra, cuộc

7 Nguyễn Thị Lệ, “Hoàn thiện hệ thống thanh tra nội bộ trong các trường đại học”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, số 226, 2014, tr. 72.

8 Điều 38 Luật Thanh tra năm 2022.

thanh tra trên thực tế không hoàn thành đúng thời hạn thanh tra, chậm ban hành kết luận thanh tra mà nguyên do không hoàn toàn xuất phát từ bản thân người làm thanh tra, đoàn thanh tra nội bộ.

2.2. Một số kiến nghị nhằm bảo đảm hiệu quả hoạt động thanh tra nội bộ trong bối cảnh tự chủ đại học ở Việt Nam hiện nay

Để bảo đảm hoạt động thanh tra nội bộ hoàn thành được sứ mệnh của mình, như là một hoạt động tất yếu phải được thiết kế và vận hành trong các cơ sở giáo dục đại học, theo nhóm tác giả, cần thực hiện các giải pháp sau đây:

Thứ nhất, căn cứ vào khoản 2 Điều 115 Luật Thanh tra năm 2022, Điều 66, Điều 67 Nghị định số 43/2023/NĐ-CP, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần kịp thời ban hành văn bản thay thế Thông tư số 51/2012/TT-BGDĐT theo hướng quy định rõ về tổ chức và hoạt động thanh tra nội bộ trong cơ sở giáo dục đại học. Trong văn bản cần đề cập chi tiết vị trí, chức năng, vai trò của hoạt động thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học, nhất là thẩm quyền, trình tự, thủ tục tiến hành hoạt động thanh tra nội bộ phải có những đặc thù phù hợp với ngành giáo dục. Cạnh đó, để bảo đảm hoạt động thanh tra là một khâu thiết yếu, là một giai đoạn trong chu trình quản lý của các cơ sở giáo dục đại học, Bộ Giáo dục và Đào tạo nên thay đổi quy định về quy mô của các cơ sở giáo dục đại học thiết kế nên bộ máy thanh tra nội bộ. Cụ thể, cần thay quy định các trường có quy mô từ 10.000 học sinh, sinh viên, học viên trở lên thành lập Phòng Thanh tra; dưới 10.000 học sinh, sinh viên, học viên thành lập Phòng thanh tra hoặc bố trí cán bộ chuyên trách làm công tác thanh tra bằng quy định theo hướng các trường với quy mô nhỏ hơn cũng cần thành lập thanh tra nội bộ nhằm bảo đảm các cơ sở giáo dục đại học đều thiết kế thiết chế thanh tra nội bộ. Phòng Thanh tra hay Thanh tra – Pháp chế... là đơn vị cấu thành của một cơ sở giáo dục đại học. Vì vậy, nên theo quy định tại khoản 17 Điều 1 Luật số 34/2018/QH14 Sửa đổi, bổ sung một số điều của Luật Giáo dục đại học năm 2012, nếu cơ sở giáo dục đại học đó đã được quyền tự chủ thì việc thiết kế hay không thiết kế đơn vị này trong cơ sở giáo dục đại học thuộc thẩm quyền của cơ sở giáo dục đại học đó. Tuy vậy, xuất phát từ tầm quan trọng của thiết chế thanh tra nội bộ, quy định như trên của Bộ Giáo dục và Đào tạo trước mắt là một định hướng mang tính khuyến nghị để bảo đảm các cơ sở giáo dục đại học trong cả nước thực hiện có tính tương đồng, bảo đảm tính pháp lý khi thành lập đơn vị cấu thành tiến hành hoạt động thanh tra nội bộ. Trong tương lai, cần xác định rõ trong quy định của Luật Thanh tra, Luật Giáo dục đại học đây là một đơn vị cấu thành bắt buộc của các cơ sở giáo dục đại học, bất kể đó có phải là cơ sở giáo dục đại học đã được quyền tự chủ hay chưa.

Thứ hai, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần sớm ban hành quy định về quy trình xử lý đơn thư phản ánh, kiến nghị, khiếu nại, tố cáo; quy trình tiếp

công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực tại các cơ sở giáo dục đại học trong lĩnh vực giáo dục, lấy đó làm tiền đề, cơ sở pháp lý rõ ràng để các cơ sở giáo dục đại học thực hiện một cách thống nhất, có hiệu quả các công tác như trên với tư cách là nhiệm vụ quan trọng của thanh tra nội bộ. Điều này cũng sẽ bảo đảm hoạt động thanh tra nội bộ được vận hành nhịp nhàng và đồng bộ trong phạm vi toàn quốc tại các cơ sở giáo dục đại học. Bên cạnh đó, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần có quy định khuyến nghị các cơ sở giáo dục đại học xây dựng quy chế riêng về quy trình xử lý đơn thư phản ánh, kiến nghị, khiếu nại, tố cáo, quy trình tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực tại từng cơ sở giáo dục đại học dựa trên khung pháp lý của Bộ cũng như bộ máy, cơ cấu tổ chức của từng đơn vị nhằm bảo đảm đáp ứng tính đặc thù của các cơ sở giáo dục đại học.

Thứ ba, Bộ Giáo dục và Đào tạo trước mắt có thể hình thành các quy định theo hướng định hướng hoặc khuyến nghị các cơ sở giáo dục đại học thành lập đơn vị thanh tra nội bộ với số lượng nhân sự tương ứng. Chẳng hạn, đối với cơ sở giáo dục đại học có từ 10.000 sinh viên, học sinh, học viên trở lên phải bố trí ít nhất từ 5 – 7 người làm công tác thanh tra nội bộ; dưới 10.000 sinh viên, học sinh, học viên phải bố trí ít nhất từ 3 – 5 người làm công tác thanh tra nội bộ. Dĩ nhiên điều này còn phải dựa vào nhu cầu về hoạt động thanh tra nội bộ tại cơ sở giáo dục đại học có thực sự bức thiết hay không, thông qua số lượng vụ việc tiếp công dân, khiếu nại, tố cáo, phòng, chống tham nhũng, tiêu cực hằng năm, hoạt động dạy và học, tài chính, tài sản... của từng cơ sở giáo dục đại học. Việc phân bổ người làm công tác thanh tra nội bộ tại các tổ chức thanh tra nội bộ sẽ do các cơ sở giáo dục đại học quyết định nếu cơ sở giáo dục đại học đó đã được trao quyền tự chủ, nhưng ít nhất về mặt hình thức, việc định ra số lượng người làm việc trong tổ chức thanh tra nội bộ tại một cơ sở giáo dục đại học theo hướng minh thị và rõ ràng như vậy là có cơ sở và cần thiết trong bối cảnh hiện tại. Về lâu dài, cần điều chỉnh quy định của Luật Thanh tra, Luật Giáo dục đại học theo hướng xác định số lượng nhân sự như trên là bắt buộc xuất phát từ tầm quan trọng của thanh tra nội bộ, bất kể đó có phải là cơ sở giáo dục đại học đã được quyền tự chủ hay chưa. Hơn nữa, như trên đã khẳng định, nội dung của hoạt động thanh tra nội bộ là rất rộng lớn về tính chất, quy mô, vậy số lượng nhân sự làm công tác thanh tra nội bộ cũng phải được bảo đảm tính toán hợp lý nhằm bảo đảm thanh tra nội bộ có khả năng đảm đương và thực hiện được công việc này trên thực tế. Với số lượng như trên, khối lượng công việc và nội dung chuyên môn có thể được phân định theo hướng một người nắm vững về pháp luật thanh tra như thẩm quyền, nhiệm vụ, quyền hạn, trình tự, thủ tục tiến hành hoạt động thanh tra; là một người

am tường về kiến thức liên quan đến pháp luật về tiếp công dân, khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực; một người chuyên sâu về lĩnh vực tài chính, tài sản của các cơ sở giáo dục đại học; một người chuyên về quản trị nhân sự, quản lý viên chức, pháp luật về hoạt động giáo dục và đào tạo... thì mới có khả năng hoàn thành được khối lượng công việc với quy mô và tính chất phức tạp của thanh tra nội bộ.

Thứ tư, các cơ sở giáo dục đại học cần có cơ chế tuyển chọn người vào làm công tác thanh tra nội bộ tại đơn vị mình một cách chuyên nghiệp và hợp lý, từ đó mới lựa chọn được những nhân sự có năng lực, kinh nghiệm, am hiểu pháp luật về giáo dục, pháp luật về thanh tra nội bộ để hoàn thành được nhiệm vụ, vai trò của công tác thanh tra nội bộ. Đồng thời cần các quy chế chi tiêu nội bộ theo hướng định ra các chính sách, đãi ngộ phù hợp nhằm thu hút nhân tài và tạo tâm thế yên tâm công tác cũng như các điều kiện về cơ sở vật chất phục vụ công tác, trang thiết bị và phòng làm việc cho đội ngũ làm công tác thanh tra nội bộ. Trên hết, “để có thể thực hiện tốt hoạt động thanh tra nội bộ, luôn cần sự quan tâm đúng mức của lãnh đạo nhà trường cũng như sự chỉ đạo về mặt chuyên môn của thanh tra cấp trên”.⁹ Bên cạnh đó, cần thường xuyên tạo điều kiện để nhân sự làm công tác thanh tra nội bộ tham gia các lớp đào tạo, bồi dưỡng nâng cao trình độ chuyên môn, nghiệp vụ về thanh tra, kiểm tra, tiếp công dân, giải quyết khiếu nại, tố cáo và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực... trong lĩnh vực giáo dục. Tuy vậy, hiện nay các lớp đào tạo, bồi dưỡng chuyên môn, nghiệp vụ về thanh tra, kiểm tra, giải quyết khiếu nại, tố cáo, tiếp công dân và phòng, chống tham nhũng, tiêu cực... trong lĩnh vực giáo dục chưa được triển khai rộng rãi trên thực tế. Vì thế, trong thời gian tới, Bộ Giáo dục và Đào tạo cần thiết kế các chương trình đào tạo, bồi dưỡng trong lĩnh vực này để không ngừng củng cố, trau dồi kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ cho lực lượng thanh tra nội bộ.

Thứ năm, xuất phát từ việc người làm công tác thanh tra nội bộ tại các cơ sở giáo dục đại học không được xác định là thanh tra viên hay người được giao thực hiện nhiệm vụ thanh tra chuyên ngành và càng không phải là người khác được giao thực hiện nhiệm vụ, công vụ mà không phải là cán bộ, công chức, viên chức nên việc sử dụng các thẩm quyền như cưỡng chế, xử phạt vi phạm hành chính với đối tượng thanh tra trong hoạt động thanh tra nội bộ là không khả thi. Vì thế, để tránh sự phản kháng, thiếu hợp tác và hướng đến một tinh thần thiện chí với hoạt động của đoàn thanh tra nội bộ, người đứng đầu các cơ sở giáo dục đại học cần có những giải pháp nhằm nhấn mạnh rõ vai trò của thanh tra nội bộ, tích cực quán triệt sâu sắc nhận

⁹ Nguyễn Lê Hằng, “Thanh tra nội bộ trong cơ sở giáo dục đại học: Chưa rõ vị trí, vai trò”, *Cổng thông tin điện tử Bộ phận Tuyển sinh - Phòng Khảo thí, của Trường ĐH Trà Vinh*, <https://dvt.tvu.edu.vn/vi/news/tin-giao-duc/thanh-tra-noi-bo-trong-co-so-gd-dai-hoc-chua-ro-vi-tri-vai-tro-19271.html>, truy cập ngày 19/11/2023.

thức đúng đắn về hoạt động thanh tra nội bộ đến toàn bộ đơn vị cấu thành, giảng viên và người lao động trong cơ sở giáo dục đại học, qua đó tạo được niềm tin, thái độ tích cực và sự hợp tác của các chủ thể, làm cơ sở bảo đảm tính hiệu lực, hiệu quả của hoạt động thanh tra nội bộ trên thực tế.

Thứ sáu, hoạt động của các cơ sở giáo dục đại học tỏ ra hữu hiệu và chất lượng hay không xuất phát từ các đơn vị cấu thành của cơ sở giáo dục đại học đó. Vì thế, cần bảo đảm các phòng, ban, trung tâm, đơn vị của cơ sở giáo dục đại học thực hiện hoạt động một cách hữu hiệu, có chất lượng. Do đó, các cơ sở giáo dục đại học cần thường xuyên tổ chức những hoạt động tập huấn, bồi dưỡng chuyên môn nghiệp vụ để các đơn vị phụ trách công tác tuyển sinh, tài chính, đào tạo, cơ sở vật chất... thực hiện đúng chức trách, nhiệm vụ, quyền hạn được giao. Cần thường xuyên tuyên truyền, tập huấn để các đơn vị cấu thành của cơ sở giáo dục đại học thực hiện đúng chủ trương, quy định. Một khi các đơn vị này thực hiện đúng quy định, hoàn thành công việc và sứ mệnh của mình thì gánh nặng của hoạt động thanh tra nội bộ cũng trở nên nhẹ nhàng hơn, thanh tra nội bộ chỉ tập trung vào những vấn đề nổi cộm, có tính đặc thù của từng cơ sở giáo dục đại học, bảo đảm hoạt động thanh tra nội bộ được tiến hành có trọng tâm, trọng điểm. ●

Tài liệu tham khảo

- [1] Nguyễn Lê Hằng, “Thanh tra nội bộ trong cơ sở giáo dục đại học: Chưa rõ vị trí, vai trò”, *Cổng thông tin điện tử Bộ phận Tuyển sinh - Phòng Khảo thí, Trường ĐH Trà Vinh* [trans: Nguyen Le Hang, “Internal inspection in higher education institutions: Unclear position and role”, *Electronic information portal of Admissions Department - Examination Department, Tra Vinh University*]
- [2] Lê Ngọc Hùng, “Tự chủ đại học: Khái niệm và chính sách giáo dục ở Việt Nam”, *Tạp chí Cộng sản* [trans: Le Ngoc Hung, “University autonomy: Concept and education policy in Vietnam”, *Communist Magazine*]
- [3] Nguyễn Thị Lê, “Hoàn thiện hệ thống thanh tra nội bộ trong các trường đại học”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, số 226, 2014 [trans: Nguyen Thi Le, “Improving the internal inspection system in universities”, *State Management Journal*, No. 226, 2014]
- [4] Nguyễn Văn Thu, Trần Đình Long, “Nghiên cứu triển khai hoạt động thanh tra nội bộ tại Trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh”, *Tạp chí Khoa học giao thông vận tải*, số 11, 2015 [trans: Nguyen Van Thu, Tran Dinh Long, “Research on implementing internal inspection activities at Ho Chi Minh City University of Transport”, *Journal of Transport Science*, No. 11, 2015]
- [5] Bùi Anh Tuấn, Võ Hoàng Nam, Cao Đình Kiên, “Quá trình tự chủ đại học tại Việt Nam: Từ nhận thức đến thực tiễn”, *Tạp chí Quản lý Nhà nước*, số 326, 2023 [trans: Bui Anh Tuan – Vo Hoang Nam – Cao Dinh Kien, “The process of university autonomy in Vietnam: From awareness to practice”, *State Management Journal*, No. 326, 2023]
- [6] Patrick Wilhelm Painsi, Karl-Heinz Leitner, Robert Rybnicek, “The impact of institutional autonomy on higher education institutions in Europe”, *Science and Public Policy*, 2024
- [7] Trung tâm Truyền thông giáo dục, “Hội nghị Công tác thanh tra nội bộ các cơ sở giáo dục đại học”, *Trang điện tử Bộ Giáo dục và đào tạo* [trans: Center for Educational Communication, “Conference on Internal Inspection of Higher Education Institutions”, *Website of the Ministry of Education and Training*]
- [8] University of Western Ontario, “Internal inspection program JOHSC guidelines”, *Western University*